

Na kostele proti východu: Sv̄b CCIDV Latito sŪb eXorte MInIstro Pastor, Praeceptor, Prastor vigil est diei, Ordine servato, gloria vite tibi.

Proti polednímu: Hora Hora CeDIt pereVnt sIC teMp̄ora nobIs Ut bona fInaLIIs sIt tIbI VIve bene.

Na děkanství proti polednímu: Quilibet est custos ovium patria ue Berraunae, abluit, absolvit, copulat atque litat...

opis díl druhý strana 3

1779 byly tu na kostel na východ, poledne a západ troje sluneční hodiny od Jana Engelbrechta měšťana vymalovány. 1817, ale dvě strany na východ a západ zabíleny a rařiky uklizeny a jen k polední straně nechána.

Chronogramy v nápisu u slunečních hodin zaznamenaly rok vzniku 1779. Chronogramy „časonápis“ složil kněz Josef Antonín Každý, který působil v Berouně od 2.11. 1769 do 24.3. 1798.

Literatura:

- Kolektiv (1965): *Čtení o Berouně*. - Beroun 1965 /Jan König Putování starým Berounem/
- Michal S. (1980): *Hodiny (od gnómonu k atomovým hodinám)*. - Polytechnická knižnice, I (Ř. věda a technika), 116. Praha.
- Polák B. (1981): *Nástěnné sluneční hodiny Engelbrechtů*. - *Dějiny věd a techniky*, 14. Academia. Praha. MČK Beroun RL 431
- Seidl J.A.: *Kronika o Berouně*. - opis MČK Beroun Arch H 53.

Chronogram na východní straně		na jižní "polední" straně	
V	5	C	100
C	100	D	500
C	100	I	1
I	1	V	5
D	500	I	1
V	5	C	100
L	50	M	1000
I	1	I	1
V	5	I	1
X	10	L	50
M	1000	I	1
I	1	I	1
I	1	I	1
-----		I	1
1779		V	5
		I	1
		V	1

		1779	

Tabulka 1 Chronogramy slunečních hodin v Berouně
Table 1 Chronograms of sun dials in Beroun

Zlomek pravěké keramiky z jeskyně Arnika v Českém krasu

The fragment of primeval pottery from the Arnika Cave in the Czech Karst

Václav Matoušek

0. Abstract

A fragment of the primeval vessel was found in the sedimentary filling of the Arnika Cave, probably from the Hallstatt civilization (the Late Bronze Age, or the Early Iron Age). The discovery is believed to be closely connected with local activities in the Hallstatt Period attested in an archaeological way in near-by sites of fortified settlements and in neighbouring caves. In all probability the bedding of the pottery fragment in the vertical cavity of Arnika is the result of the secondary postdepository processes.

1. Úvod

Na podzim r. 1999 přinesl J. Hlaváč do Archeologického ústavu AV ČR v Praze k posouzení zlomek pravěké keramiky, který byl vyzvednut při speleologickém průzkumu dne 20.2.1999 ze sedimentární výplně jeskyně č. 2154 Arnika v Českém krasu.

2. Popis nálezu

Jedná se o zlomek výduti blíže neurčené keramické nádoby. Zlomek o velikosti 55 x 22 mm je 7 mm silný. Na vnější straně má barvu hnědou až světle hnědou. Na straně vnitřní je šedohnědý. V rozsahu 20 x 15 mm jsou na vnitřní straně patrné stopy černé lesklé povrchové vrstvy. Lom střepu je černý. Na lomu je patrné ostřívo z drobných ostrohranných kamínků o velikosti 1-4 mm. Ostřívo zřetelně vystupuje i na vnější straně zlomku. Kromě výrazného zakřivení a zmíněné stopy po tuhování nenese úlomek žádné další významné morfologické znaky či stopy výzdoby, respektive úpravy povrchu, které by mohly přispět k jeho bližší chronologicko-typologické charakteristice. Zlomek je relativně dobře zachovalý, obroušení lomových ploch a ohlazení povrchové a vnitřní strany zlomku lze přičíst na vrub pečlivému omytí nálezu vodou pomocí kartáčku.

3. Datování nálezu

Charakter hmoty a způsob jejího zpracování dovoluje vyloučit středověké a mladší stáří nálezu. Pravděpodobné není ani stáří neolitické. Na základě drobné stopy povrchové úpravy vnitřní strany zlomku lze s jistotou dávkou pravděpodobnosti klást původ nálezu do doby halštatské, tj. mladší doby bronzové a starší doby železné.

4. Nálezové okolnosti

K datování nálezu nepřispívají ani jeho nálezové okolnosti. Podle J. Hlaváče naznačuje charakter sedimentu i jeho paleontologický obsah, že zlomek byl součástí značně nehomogenní složky jeskynní výplně. Jinými slovy, byl nalezen v materiálu, který se sesunul či byl splaven do vertikální dutiny z jejího nejbližšího okolí. Charakter nálezové situace výmluvně dokresluje skutečnost, že podle současných poznatků je jeskyně Arnika jedním ze základních komunikačních prostorů, kterými se dostávala do podzemí voda vyvěrající následně v nedaleké pramenné soustavě Ivanka v prostoru kláštera ve Svatém Janu pod Skalou. Ústí dutiny bylo objeveno v souvislosti s mimořádně vydatnými dešťovými srážkami v červnu r. 1995.

5. Hodnocení nálezu

Charakter ojedinělého keramického nálezu i jeho nálezové okolnosti dovolují pouze velmi obecné hodnocení. Možnosti rozšíření výpovědi nálezu skýtá pouze jeho zařazení do širšího geografického rámce (obr. 1).

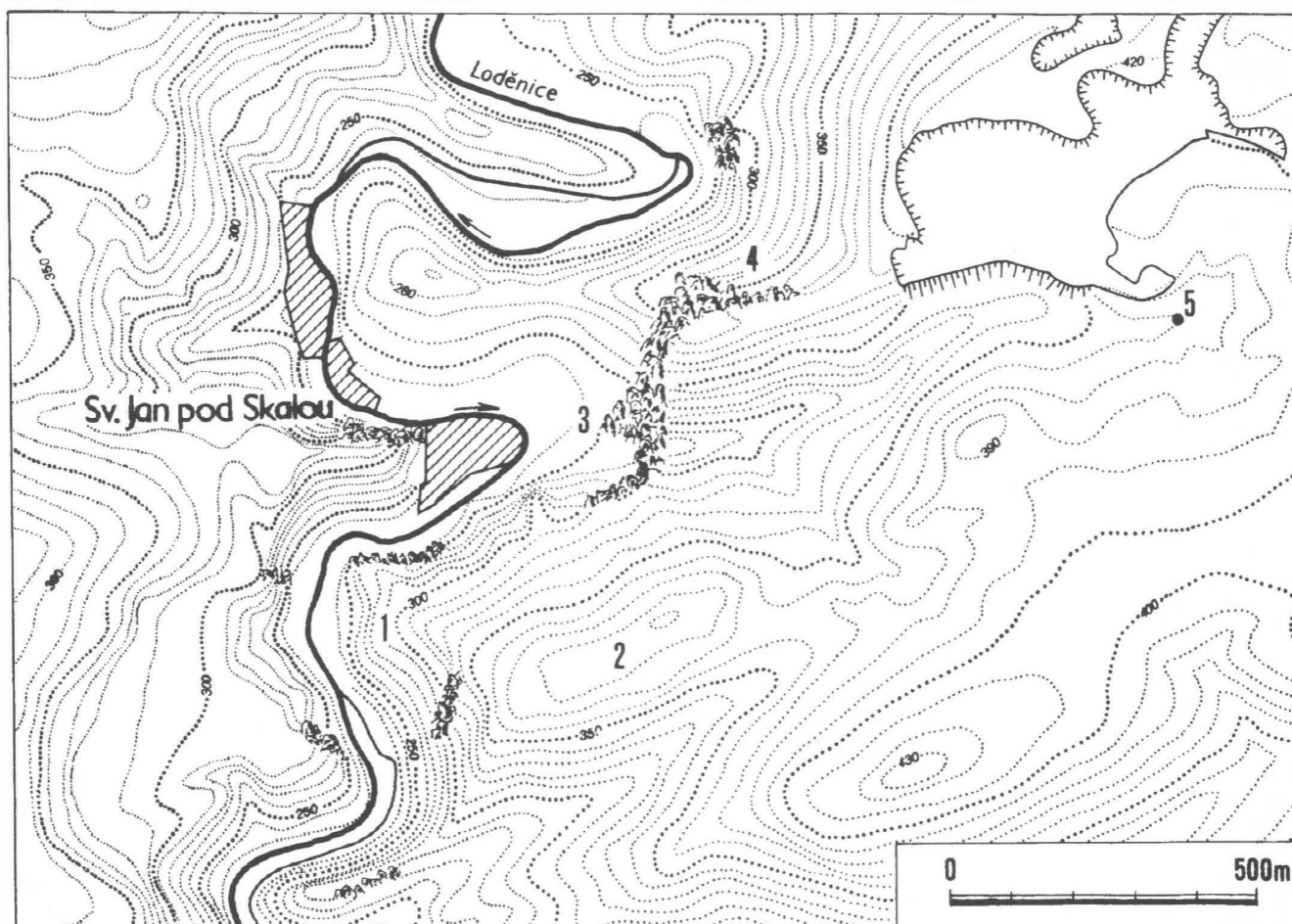
Jeskyně Arnika se nachází v horní partii údolí mezi Svatojánskou skálou (kóta 396 m n.m.) a polohou Na třesině (též Květnice, kóta 391 m n.m.) nad levým břehem potoka Loděnice (Kačák). Obě zmíněné polohy jsou archeologickými nalezišti, kterými se naposledy důkladně věnovali Benková a Čtverák (1998). Na základě dosavadních nálezů datují autoři existenci hradiště v poloze Na třesině (pro lokalitu navrhuji název hradiště Nad klášterem) do období kultury šútarské (doba halštatská, stupeň B), do doby halštatské D a do raného středověku. Nálezy z doby halštatské byly zjištěny i v nedaleké jeskyni Na průchodě (archeologicky doloženo využívání jeskyně ve středním a mladším paleolitu, v neolitu, eneolitu, době halštatské, raném i vrcholném středověku a novověku).

Hradiště U kříže na Svatojánské skále je pouze nepřímo datováno nálezy z blízké jeskyně Pod křížem (doba halštatská) a jeskyně Maštale (rovněž doba halštatská). Výčet nalezišť geograficky blízkých jeskyni Arnika uzavírá travertini

Fakulta humanitních studií, Universita Karlova, U kříže 8, 158 00 Praha 5-Jinonice
Čes. kras (Beroun), 28 (2002), 40-41, 1 obr.

ISSN 1211-1643

ISBN 80-902098-6-6

Obrázek 1 Situace v okolí jeskyně Arnika. 1 - jeskyně Na průchodě, 2 - hradiště Na třesíně, 3 - travertinový profil u kláštera, 4 - hradiště(?) U kříže, 5 - jeskyně Arnika. S využitím informací Benkové a Čtveráka (1998) kreslil J. Laušman

Figure 1 Situation in surroundings of the Arnika Cave. 1 - Na průchodě Cave, 2 - Na třesíně settlement, 3 - travertine at monastery, 4 - U kříže settlement(?), 5 - Arnika Cave. Drawn by J. Laušman according to Benková and Čtverák (1998)

nová kupa, k níž přiléhá svatojánský klášter. Jediný soubor archeologických nálezů (26 keramických zlomků) z této lokality byl získán v r. 1994 v souvislosti s revizním přírodovědným výzkumem torza travertinové kupy. Benková a Čtverák (1998) datují tyto nálezy do relativně-chronologického intervalu halštát B-D. Takovému určení neodporují ani numerická data ^{14}C 2876 až 2693 let BP a 2653 až 2483 let BP získaná analýzou zuhelnatělých zlomků dřeva z vrstvy, z níž pocházejí keramické zlomky.

6. Závěry

Ojedinelý nález zlomku pravěké keramiky z jeskyně Arnika upřesňuje rozsah areálu využívaného v době halštátské v prostoru Svatého Jana pod Skalou nad levým břehem Loděnice. Dochovaný stav zlomku nese svědčí o redepozici artefaktu na příliš velkou vzdálenost. Je proto pravděpodobné, že k původní depozici (destrukci nádoby) došlo v nevelké vzdálenosti od ústí Arniky. Charakter nálezu a nálezové situace však nedovoluje říci nic bližšího o povaze aktivit, které v době halštátské v blízkosti Arniky probíhaly. Na tuto otázku mohou přinést odpověď teprve další náhodné nálezy nebo systematický archeologický výzkum okolí naleziště¹.

Pouze pro úplnost lze dodat, že z širšího kulturního a společenského kontextu jsou vytrženy téměř všechny archeologické nálezy v krasových dutinách Českého krasu. V naprosté většině případů nevypovídají archeologické nálezy nic o tom, proč v minulosti člověk podzemní prostory navštěvoval a deponoval v nich artefakty, ani s jakými dalšími lokalitami jednotlivá speleoarcheologická naleziště souvisí. Situaci velmi podobnou Arnice známe např. z jeskyně Plší v prostoru mezi obcemi Tetín a Tobolka. V této vertikální dutině bylo nalezeno 14 zlomků keramické nádoby rovněž z doby halštátské (Sklénář a Matoušek 1992, 1994, s. 70). Z okruhu několika set metrů je známo pouze jedno naleziště z doby halštátské - opět vertikální dutina Sisyfova propast (Sklénář a Matoušek 1992, s. 435, 1994, s. 85).

Poznámka ¹ Podle vyjádření V. Čtveráka má nález z jeskyně Arnika stejný charakter jako keramické střepy z hradiště Nad klášterem, resp. Na třesíně.

Literatura:

- Benková I., Čtverák V. (1998): Areál ve Svatém Janu pod Skalou? (okr. Beroun). - *Archeol. ve středních Čechách*, 2: 115-144.
- Sklénář K., Matoušek V. (1992): Osídlení jeskyní Českého krasu od neolitu po středověk. - *Zpr. Čes. archeol. spol. při ČSAV*. Praha.
- Sklénář K., Matoušek V. (1994): Die Höhlensiedlung des Böhmischen Karstes vom Neolithikum bis zum Mittelalter. - *Fontes Archeol. Pragenses*, 20. Praha.